

Eindversl. der Comm. van Rapp. over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor 1902.

sioenen aan weduwen en weezen van ambtenaren en dergelijke vrij te laten. Het behoeft nauwelijks opgemerkt te worden dat voor de betaling der belasting van deze lijfrenten en pensioenen veelal niet het noodige geld in den boedel zou aanwezig zijn.

Ontduiking van het successierecht wegens uitkeeringen van levensverzekeringen bij overlijden van den nemer is vrij gemakkelijk en moeielijk door praktische wetsbepalingen te ondervangen.

Deze overwegingen, gevoegd bij de argumenten in het Voorloopig Verslag tegen het aangeprezen denkbeeld aangevoerd, weêrhouden den ondergeteekende van het voorstellen eener wetswijziging in dien geest.

§ 6. *Bescheiden betreffende de geldmiddelen.* Staking van de uitgaaf van dit werk acht de ondergeteekende niet raadzaam. Uitvoerige opgaven als daarin worden opgenomen, hebben voor fiscale doeleinden haar nut.

Dat de inrichting van de „bescheiden” voor verbetering vatbaar is, wordt intusschen geenszins ontkend. Het maakt een punt van overweging uit enkele opgaven, die veilig gemist kunnen worden, door nieuwe opgaven van grooter waarde te vervangen en de geheele inrichting aan een herziening te onderwerpen.

De ondergeteekende is voornemens dienaangaande en in het algemeen aangaande de vraag wien de bewerking der statistiek behoort te worden of te blijven opgedragen om haar het meest aan haar doel te doen beantwoorden, in nader overleg te treden met de Centrale Commissie voor de Statistiek.

De Minister van Financiën,

HARTE VAN TECKLENBURG.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 25 Januari 1902.

GLEICHMAN.

VAN WELDEREN RENGERS.

SASSEN.

RUTGERS VAN ROZENBURG.

RAHUSEN.

AANWIJZING VAN MISSTELLINGEN in het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs over het ontwerp van wet tot vaststelling van het VIIde hoofdstuk B der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1902. (2)

Op bladz. 1, 2de lid van § 1, regel 2, staat: „meer”; lees: „weer”.

In den 7den regel van hetzelfde lid, staat: „1879”; lees: „1897”.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1902. (2)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Naar aanleiding van het gestelde in het Voorloopig Verslag, heeft de ondergeteekende de eer het volgende mede te deelen:

Algemeene beschouwingen.

§ 1. *Optreden van den Minister.* Met de grootste waardeering is door den ondergeteekende kennis genomen van de mededeeling, dat vele leden zijn optreden met genoegzamen had-den gezien, en dat zij ook na zijne critiek op de legerwetten, met het oog op de daarin aangebrachte wijzigingen, zijn optreden geoorloofd en verklaarbaar achtten.

Erkentelijk voor hetgeen verder hier ter plaatse ten aanzien van zijn persoon is gezegd, herhaalt hij gaarne de in de andere Kamer gegeven verzekering, dat hij met ernst zal streven naar eene loyale uitvoering der legerwetten, terwijl hij vertrouwt daarbij in 's lands belang op den onmisbaren steun der Staten-Generaal te mogen rekenen.

§ 2. *Nieuwe legerwetten.* Ten aanzien van de nieuwe legerwetten staat de ondergeteekende aan de zijde der leden, die in hare totstandkoming eene verbetering zien van blijvende waarde, en deelt hij ook in het gevoel van hen die het niet in 's lands belang achtten, tegen de met zooveel strijd tot stand gekomen regeling te reageeren. Immers door de grootere sterkte van het jaarlijksch contingent zoowel als door den langeren duur van den diensttijd zal de zoo hoog noodige uitbreiding der legersterkte, waarnaar reeds zoo vele jaren te vergeefs werd gestreefd, gaandeweg worden verkregen; terwijl voorts door de instelling van eene landweer, enkel bestaande uit in het leger geoefenden, eene legerreserve zal ontstaan, die naar zijne overtuiging degelijker waarborgen van bruikbaarheid schenkt dan de tegenwoordige schutterij.

Al zou hij overigens voor de onbereden wapens aan een langeren eerste-oefeningstijd de voorkeur hebben gegeven, toch meent hij te mogen vertrouwen, dat de duur van de eerste-oefening, zooals die thans in de wet is vastgelegd, niet noodzakelijkerwijze tot onbevredigende resultaten moet leiden, nu bij de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal in het wetsontwerp tot wijziging der militiewet belangrijke verbeteringen zijn aangebracht.

Zoo is door de nieuwe regeling der inlijving van de vervangers voor geneeskundig afgekeurden het voordeel verkregen, dat de opleiding der jongste lichting van een factor van zeer storenden invloed is ontdaan. Verder zal door het onder de wapenen houden van een blijvend gedeelte tot voldoende sterkte worden gezorgd, dat de geregelde gang der eerste opleiding zoo min mogelijk door andere dienstverrichtingen wordt onderbroken. Zoowel hierdoor, als door het volgen van een rationeel opleidingsstelsel zullen, naar hij vertrouwt, de nadeelen worden ontgaan, welke anders aan den thans voor de onbereden wapens vastgestelden eerste-oefeningstijd zouden verbonden zijn.

Wat den landstorm betreft, denkt ondergeteekende eerst zijne krachten te wijden aan de uitvoering van de gewijzigde militiewet en daarna van de landweerwet, waaraan nog veel arbeid zal moeten worden besteed.

Is echter de uitvoering van genoemde wetten voldoende verzekerd, dan zal hij een ontwerp tot regeling van den landstorm doen in gereedheid brengen, waarbij zal zijn te overwegen, in hoeverre uitvoering is te geven aan het denkbeeld, om aan alle weerbare mannen de verplichting op te leggen tot medewerking aan de verdediging des lands.

§ 3. *Uitstel van de verhooging van het contingent.* Blijkens het gestelde in de eerste zinsnede verkeerden de daar bedoelde leden in de meening, als zou de omstandigheid dat de Militiewet 1901 niet op 1 October van dat jaar in werking trad, een gevolg zijn van onvoldoende voorbereiding ter zake.

Ten deze zij verwezen naar de in de tweede zinsnede van § 3 aangehaalde Nota van Toelichting (Stuk n°. 19), waarin de redenen zijn ontvouwd betrekkelijk de wenschelijkheid, zoo

niet de bepaalde noodzakelijkheid, van invoering van genoemde wet op den eersten dag van een kalenderjaar.

In de meening van de leden, bedoeld in de tweede zinsnede, dat de last door de Militiewet opgelegd moet beschouwd worden als te drukken op het geheele volk, en dat hierbij geen plaats is voor de overweging op welke personen zij, mits overeenkomstig de regelen der wet opgelegd, zal rusten, wordt door den ondergeteekende geheel gedeeld. Hij is zich niet bewust van een ander gevoelen te hebben doen blijken. Zijne door die leden aangevoerde argumenten wijzen slechts op de onbillijkheid die er in zou zijn gelegen, indien het verhoogde contingent zou worden geheven zonder dat tevens tot samenstelling van dat contingent kon worden beschikt over alle personen die de nieuwe wet daarvoor in aanmerking doet komen.

§ 4. *Legerorganisatie.* Met waardeering is kennis genomen van de mededeeling dat instemming werd betuigd met de meening van den ondergeteekende, dat de legerorganisatie thans nog niet bij de wet vastgesteld kan worden, doch geleidelijk moet worden ingevoerd in verband met het beschikbaar personeel en dat zij in haar geheel met het stelsel van landsverdediging moet strooken.

§ 5. *Financiële lasten.* Zooals de ondergeteekende de eer had mede te deelen bij de mondelinge beraadslagingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal over het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1902 (*Handelingen Tweede Kamer*, bladz. 627 en 628), bestaat er bij hem geen overwegend bezwaar tegen het instellen van een onderzoek naar mogelijke bezuinigingen.

§ 6. *Verschillende punten.*

a. *Samensmelting der officierskorpsen in Nederland en in Nederlandsch-Oost-Indië.* Dat de conclusie van het rapport der Staatcommissie betreffende eene samensmelting van de genoemde officierskorpsen door den ondergeteekende — voor zoover betreft eene periodieke bevordering van de officieren in de subalterne rangen — reeds in ernstige overweging is genomen, kan blijken uit hetgeen is opgenomen in de Nota van Wijziging in de aanhangige bevorderings- en pensioenwetten, ingezonden bij gemeenschappelijke brief van de Ministers van Oorlog en van Marine, d.d. 30 September en 2 October 1901, (Gedrukte Stukken, Zitting 1901—1902, 43, n°. 1).

Daarin wordt toch voorgesteld, dat tweede-luitenants, onverminderd de voor die bevordering gestelde eischen, uiterlijk na eenen diensttijd van vier jaren tot eerste-luitenant zullen worden bevorderd.

In dit opzicht nog verder te gaan, met name door wettelijk een diensttijd voor te schrijven, na welken de eerste-luitenants tot kapitein zullen worden bevorderd, komt hem echter niet wenschelijk voor, omdat zoodanige maatregel uit den aard der zaak te zeer zou ingrijpen in de eventuele organisatie van het leger.

Naar aanleiding van de opmerking van eenige leden, dat de opheffing betreurd werd van de opleiding voor officieren in Nederlandsch-Indië, met het oog op het daaruit voortvloeiende gebrek aan officieren in Nederland, teekent de ondergeteekende aan, dat op deze aangelegenheid zijne aandacht gevestigd blijft, voor zoover daarbij de aanvulling van het officierskorps hier te lande betrokken is.

b. *Reservekader.* Volgens de ter zake bestaande bepalingen is de vaandrig inderdaad bestemd om te velde de plaats van een luitenant te vervullen en behoeft hij, om tot reserve-officier te worden benoemd, geen nader examen af te leggen.

Bij het vaststellen van de eischen voor eene aanstelling tot vaandrig is daarmede rekening gehouden.

Die eischen komen over het geheel overeen met die, welke voorheen gesteld werden voor eene benoeming tot militie-officier.

Juist in verband met de omstandigheid dat de vaandrig, om tot reserve-officier benoemd te kunnen worden, geen nader examen behoeft af te leggen, is de ondergeteekende van oordeel, dat ook, al neemt hij in aanmerking dat naar aanleiding van de onlangs ontvangen voordrachten, thans vermoedelijk nog een twaalfstal vaandrigen in aanmerking zal gebracht kunnen worden voor benoeming tot reserve-luitenant, een aantal van $65 + 12 = 77$ reserve-officieren, op de ongeveer 2000 adspirant-vaandrigen, die sedert 1894 bij de infanterie in dienst zijn getreden, tot nu toe niet groot is.

In de thans vigeerende bepalingen voor het reservekader zijn geen bepaalde tijdstippen of tijdvakken aangegeven waarop of waarin de vrijwilliger van het reservekader tot het vervullen van zijn verplichten werkelijken dienst onder de wapenen moet komen. Hem is de bevoegdheid verleend om zich ter zake met eene schriftelijke aanvraag te richten tot den korpscommandant, onder vermelding van den datum van aanvang en van den gewenschten duur van het verblijf.

Wel is waar beslist de korpscommandant op deze aanvraag, maar het ligt voor de hand, dat, zooals trouwens ook de bedoeling van het Voorschrift is, aan het gedaan verzoek alleen bij hooge uitzondering en om overwegende redenen niet het gewenschte gevolg wordt gegeven.

In zijne te kennen gegeven meening, dat een aantal reservisten hunne taak minder ernstig opvatten, werd de ondergeteekende tot zijn leedwezen sedert herhaaldelijk bevestigd.

Naar zijn gevoelen mag van de jongelieden, die tot het reservekader toetreden, worden geëischt, dat zij niet alleen aan hunne rechten, maar ook aan hunne plichten denken, en hij waardeert dan ook zeer de mededeeling van de leden die verklaarden dat zij hem wilden steunen bij de maatregelen om, bij behoud van het reservekader, de militaire waarde van dat kader te verbeteren.

De ondergeteekende is gaarne bereid om ook aan de Eerste Kamer een exemplaar te doen toekomen van de statistische gegevens omtrent het in dienst komen en de dienstvervulling van het reservekader, welke hij, op een daartoe door den heer TYDEMAN gedaan verzoek, aan de Tweede Kamer heeft toegezegd. Die gegevens zullen zoodanig worden ingericht, dat daaruit mede blijkt of de uitkomsten der bevordering minder gunstig zijn bij hen, die hun werkelijken diensttijd over 3 à 4 jaar verdeelden, dan bij hen die het verplicht verblijf onder de wapenen in korter tijd volbrachten.

Ten aanzien van het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor den krijgsdienst van vrijwilligers voor het reservekader, zij verwezen naar het Koninklijk besluit van 31 Maart 1894 (*Staatsblad* n°. 52), waarbij is bepaald dat bedoeld onderzoek zal geschieden naar de beginselen en voorschriften van het bij Koninklijk besluit van 2 November 1883 (*Staatsblad* n°. 151) vastgesteld Reglement B voor *militieplichtigen*, enz., met inachtneming evenwel van enkele wijzigingen, welke in de tot eerstgemeld Koninklijk besluit behorende Bijlage zijn aangegeven met betrekking tot de aan de adspiranten voor het reservekader te stellen eischen van gezichtsscherpte.

c. *Verhooging van bezoldiging voor onderofficieren.* De samenstelling van een vergelijkend overzicht van de inkomsten der onderofficieren in ons leger met die in enkele andere legers op het vasteland van Europa, is, na de daaromtrent gedane toezegging, onverwijld ter hand genomen. Intusschen zal het verzamelen van de daartoe benodigde gegevens eenigen tijd vorderen; maar de ondergeteekende is natuurlijk

Eindversl. der Comm. van Rapp. over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk VIII der Staatsbegroting voor 1902. (2)

gaarne bereid van de uitkomsten te zijner tijd ook aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal mededeeling te doen.

d. *Kleeding en uitrusting der miliciens.* In hoeverre de vrees gewettigd is, dat het stelsel, waarbij van Rijkswegge kleeding en uitrusting aan onderofficieren en soldaten worden verstrekt, vermeerdering van kosten ten gevolge zal hebben, is dezerzijds nog niet te bepalen.

De verstrekking heeft overigens nog slechts bij wijze van proef plaats aan de miliciens, terwijl van de zijde der Regeering de noodige voorschriften zijn gegeven, om daarbij de meeste zuinigheid te betrachten.

e. *Uniformverandering.* Het maakt een punt van overweging uit om, aanvankelijk voor de Infanterie en voor de Landweer, een voor den dienst te velde doelmatig, en eenvoudig kleedingstuk in te voeren, waarmede besparing op de uitgaven voor de kleeding van het leger gepaard zal kunnen gaan.

Waar vorengenoemde eischen op den voorgrond staan, zal het niet gemakkelijk uitvoerbaar zijn, zulk een kleedingstuk, door het aanbrengen van eenige versiering, tevens geschikt te maken om in de groote tenue te worden gedragen.

f. *Incompleet aan vrijwilligers.* De ondergeteekende beschikt op het oogenblik niet over genoegzaam volledige en tot op heden bijgewerkte gegevens om te kunnen voldoen aan het uitgesproken verlangen, in kennis gesteld te worden met het in Duitschland en in enkele andere landen gevolgde stelsel tot aanmoediging van de vrijwillige dienstneming. Intusschen zullen pogingen worden gedaan om de voorhanden gegevens aan te vullen, en mocht men hierin slagen, dan is de ondergeteekende gaarne bereid, een overzicht ter zake aan de Staten-Generaal te doen toekomen.

Met verwijzing naar hetgeen bij de jongste begrotingsdebatten in de Tweede Kamer door den ondergeteekende aan den afgevaardigde uit Utrecht, den heer RÖELL, over een eventuele invoering van het zoogenaamde capitulanten-stelsel werd geantwoord, (*Handelingen Tweede Kamer*, bladz. 641 en 642) meent hij er hier ter plaatse nog op te moeten wijzen, dat, — al slaagde men in het tot stand brengen van eene ter zake bepaald noodige *wettelijke* regeling — men toch goed zal doen met de invoering van den maatregel, niet als het *eenige* redmiddel tegen het verloop van kader en vrijwilligers te beschouwen. De ondervinding toch heeft elders, met name in Frankrijk, ten duidelijkste geleerd, dat de vrijwillige dienstneming er alleen door gebaat wordt, indien het uitzicht op het na volbrachten diensttijd verwerven van eene burgerlijke betrekking gepaard gaat met een premie-stelsel bij eerste en verdere engagementen.

g. *Voorbereidend militair onderricht.* De mededeeling bij de openbare beraadslaging in de Tweede Kamer over Hoofdstuk VIII gedaan, dat het voorshands in geen geval in de bedoeling ligt den duur van het kazerneverblijf te verkorten voor hen die voldoen aan de eischen van militaire bekwaamheid en lichamelijke geoefendheid, door de Militiewet 1901 genoemd, had uitsluitend de strekking om er op te wijzen, dat, waar eerst onlangs, na langdurigen strijd, de eerste oefeningstijd voor de ter volledige oefening in te lijven militieplichtigen aanzienlijk beperkt is, van den ondergeteekende geen maatregelen te verwachten zijn om in die richting verder te gaan, voordat de ervaring zal geleerd hebben of en in hoeverre dat mogelijk is. Overigens zullen zij die aan de te stellen eischen van militaire bekwaamheid en lichamelijke geoefendheid voldoen, ingevolge het bepaalde in art. 104 der Militiewet 1901, in de eerste plaats in aanmerking komen ter inlijving bij de zoogenaamde viermaanders, en ligt daarin reeds eene aanmoediging tot deelneming aan het voorbereidend onderricht.

Naar aanleiding van de vraag, op welke andere wijze de Minister van Oorlog denkt het lokaal militair onderricht krachtig te steunen, meent de ondergeteekende er beleefdelijk de aandacht op te mogen vestigen dat de taak van den Minister van Oorlog in zake het nemen van maatregelen om de lichamelijke geoefendheid en ontwikkeling van het volk te verhoogen, zich uit den aard der zaak moet beperken tot de oefeningen in de jaren onmiddellijk aan den dienstplichtigen leeftijd voorafgaande.

Gaarne herhaalt hij hier de verzekering door hem gegeven in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer (stuk 21, bladz. 16), dat door hem zal worden gestreefd naar krachtige bevordering van die vooroefening.

Met betrekking tot de wijze waarop hij zich voorstelt dat te doen, meent hij zich de vrijheid te mogen veroorloven te verwijzen naar zijne mededeelingen ter zake in even bedoelde Memorie op bladz. 16, 17 en 18, onder de hoofden: „*Voorbereidend militair onderricht*” en „*Beoefening der gymnastiek*”.

h. *Onderwijs aan de Koninklijke Militaire Academie.* Het oorlogsrecht wordt aan de Koninklijke Militaire Academie thans onderwezen overeenkomstig de regelen, zooals die ingevolge de conclusies der Haagsche conferentie zijn vastgesteld.

In verband met de desbetreffende vraag kan de ondergeteekende nog mededeelen, dat voor het onderwijs in de oorlogsgebruiken niet alleen aan de Koninklijke Militaire Academie, maar ook aan den Hoofdcursus en aan de Hoogere Krijgsschool bijzonder de aandacht wordt gevraagd, en dat ook op de examens voor den officiersrang, in de laatste jaren eene betrekkelijke groote plaats werd ingeruimd aan alles wat met de oorlogsgebruiken te land, in verband staat.

i. *Art. 230 van het reglement van administratie van de landmacht.* In verband met den inhoud van art. 230 van het reglement van administratie, is het alhier aangemerkt den ondergeteekende niet recht duidelijk.

Het artikel toch handelt over de verantwoordelijkheid van den commandant der compagnie, terwijl hier sprake is van den kapitein-kwartiermeester, zoodat hier vermoedelijk eene vergissing heeft plaats gehad.

Indien dit werkelijk het geval is, dan is het aangemerkt, dat de kapitein-compagniescommandant het geld, dat hij voor de uitbetaling noodig heeft, soms eerst op het uiterste oogenblik kan krijgen, niet juist.

Ingevolge artikel 227 van het reglement van administratie heeft elke commandant eener compagnie, tot het doen van betalingen voor soldijen enz. op de daarvoor vastgestelde tijdstippen, steeds een geldelijk voorschot onder zijne berusting, berekend naar de waarschijnlijke behoefte voor zes dagen zoodat van geld halen voor de uitbetaling op het uiterste oogenblik geen sprake kan zijn.

Op den dag volgende op dien waarop de betaling der soldijen heeft plaats gehad, wordt het voorschot weder met het betaalde bedrag aangevuld, welk bedrag, ingevolge artikel 229 van het administratiereglement, door den commandant der compagnie ten kantore van hem, die met de betaling daarvan is belast, kan worden ontvangen.

Wenscht de commandant het bedrag door een onderofficier te doen afhalen en daarvoor te laten quiteeren, dan kan hij zulks laten doen, onder zijne persoonlijke verantwoordelijkheid.

Naast den verantwoordelijken commandant der compagnie een tweeden verantwoordelijken persoon te stellen is niet mogelijk.

j. *Marchaussee.* Het zooveel mogelijk stellen van het Wapen der Koninklijke Marchaussee onder één Departement, waartegen, voor zooveel betreft het Departement van Oorlog,

Eindversl. der Comm. van Rapp. tot vastst. der begr. van uitg. ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor 1902. (91)

in beginsel geen bezwaar zou bestaan, heeft reeds meermalen een punt van overweging uitgemaakt.

Aan de practische uitvoering van het denkbeeld zijn intussen bezwaren verbonden welke tot nu toe geacht werden overwegend te zijn.

k. Hengstveulendepot te Bergen op Zoom. Het is den ondergeteekende niet bekend dat het streven zou bestaan om door het Rijkshengstveulendepot te komen tot eene Staatsstoeterij.

Hij doet daarbij beleefdelijk opmerken dat het Rijkshengstveulendepot geheel ressorteert onder het Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid en dat het Departement van Oorlog bij die inrichting niet betrokken is. Hieraan wordt niet tekort gedaan door het feit, dat een officier werd aangewezen om als directeur van het depot op te treden en dat eenig ondergeschikt militair personeel tot dusver beschikbaar werd gesteld om daarbij dienst te doen. Het ligt echter in het voornemen deze militairen geleidelijk door burgerpersoneel te vervangen.

Uit de ter zake bij het Departement van Oorlog ingekomen verslagen valt niet af te leiden dat de paardenfokkerij hier te lande achteruitgaat; zelfs schijnen die verslagen op eene zij het ook zeer geleidelijke verbetering, althans in enkele gedeelten des lands, te duiden.

Het ligt niet in de bedoeling van ondergeteekende om terug te keeren tot het vroeger gevolgde stelsel van aanbesteding der levering van paarden ten behoeve van het leger. De bij de thans gevolgde wijze van aankoop uit Ierland verkregen paarden voldoen zeer goed.

's Gravenhage, 21 Januari 1902.

De Minister van Oorlog,
J. W. BERGANSIUS.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 22 Januari 1902.

VAN NIEROP.

VAN ALPHEN.

MEINESZ.

'T HOOFT.

SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS
over het ontwerp van wet tot vaststelling der begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, voor het dienstjaar 1902. (91)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Ter beantwoording van het gestelde in het Voorloopig Verslag heeft de ondergeteekende de eer het volgende mede te deelen.

Met de meeste waardeering is door hem ontwaard dat zijne denkeelden ten aanzien van eene herziening van de Vestingwet bij verschillende leden instemming hebben gevonden en dat, mede ook naar het oordeel van andere leden, aan die herziening niet mag worden gedacht alvorens over de volle legersterkte kan worden beschikt, die met de nieuwe legerwetten zal worden verkregen.

Maar ook wanneer eenmaal die volle legersterkte zal zijn bereikt, dan nog zal een permanent vestingstelsel voor de verdediging van ons land een onafwijsbare eisch blijven, al moet uit den aard der zaak de hoofdfactor voor die verdediging in onze levende strijdkrachten worden gevonden. Dat dan ook ten aanzien van de inrichting van de verdedigingswerken geen overdreven eischen worden gesteld, moge blijken uit hetgeen te dien aanzien werd medegedeeld bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag dat omtrent dit ontwerp van wet door de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd uitgebracht. (Gedrukte Stukken 1901—1902, 91, n°. 10, bladz. 2 bovenaan.)

De meening, door andere leden uitgesproken, dat de Vestingwet van 1874 veel geld heeft gekost, kan niet worden tegengesproken, maar wel moet worden ontkend dat de ter zake gedane uitgaven door de deskundigen thans worden beschouwd als ten deele weggeworpen. Mocht daarbij zijn gedacht aan de uitgaven die in den loop van jaren gedaan zijn voor de verbetering van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, dan zij opgemerkt — en het was den ondergeteekende aangenaam te ontwaren dat in zijne meening door verschillende leden wordt gedeeld — dat de genoemde linie ook thans nog groote defensieve kracht bezit. Geenszins kan worden ontkend dat de vooruitgang in de techniek en de wijziging die de denkeelden omtrent aanval en verdediging van vestingen dientengevolge in de laatste jaren hebben ondergaan niet zonder invloed zullen zijn gebleven op de beteekenis van het weerstandsvermogen van die linie, maar tegen overschatting van dien invloed moet ernstig worden gewaarschuwd.

De wensch om de Stelling van Amsterdam snel af te werken, heeft de volle instemming van den ondergeteekende en het ligt dan ook in zijne bedoeling, zooals reeds elders is medegedeeld, middelen te beramen om daartoe te geraken. De opmerking: dat daartoe waarschijnlijk, in verband met hetgeen jaarlijks verwerkt zou kunnen worden, geen leening noodig zal zijn, houdt vermoedelijk verband met hetgeen verder in het Verslag wordt opgemerkt omtrent het bedrag dat in de laatste jaren gemiddeld voor de voltooiing van ons vestingstelsel is besteed. Daarbij is dan blijkbaar over 't hoofd gezien dat de aangevraagde bedragen verband hebben gehouden met het eindcijfer der Oorlogsbegrooting. Dat jaarlijks niet meer dan dat gemiddelde zou kunnen worden verwerkt wordt tegengesproken door het feit dat in de eerste jaren van de uitvoering der Vestingwet meermalen bedragen van 2½ miljoen gulden zijn verwerkt.

Hoewel, als gevolg van de verwisseling in den persoon van den Minister van Oorlog, wisselende inzichten met betrekking tot de voltooiing van de Stelling van Amsterdam zeker niet zijn uitgesloten, moge toch worden opgemerkt dat, waar de ontwerpen voor de in die Stelling uit te voeren werken opgemaakt worden na overleg tusschen den chef van den generalen staf, den stelling-commandant en de inspecteurs der artillerie en der genie, die wisselende inzichten ten slotte geenszins aan de eenheid van uitvoering behoeven te schaden. De opmerking van een lid, dat de ondergeteekende zich niet voorstelt het Noordzeekanaal te verdedigen, berust vermoedelijk op een misverstand. De aanwezigheid van het fort bij IJmuiden en het voornemen om in het fort Velsen snelvuurkanonnen in pantserkoepels op te stellen zijn zeer zeker bewijzen dat het hem ernst is met die verdediging. Wellicht vindt de gemaakte opmerking meer bepaald haren grond in het door ondergeteekende medegedeelde in de Tweede Kamer ten aanzien van de vleugeluitbreiding van de Stelling; is dit zoo, dan moet hij doen opmerken, dat ook zonder eene dergelijke uitbreiding het Noordzeekanaal zeer goed kan worden verdedigd.

Hij meent intusschen, dat het voorzichtig is, voor de approviandeering der Stelling op toevoer van buiten niet te rekenen; hetgeen eventueel zou kunnen worden ingevoerd zal als eene toevallige bate moeten worden beschouwd.

De ondergeteekende heeft, op den voorgrond stellende de groote moeilijkheden aan eene volledige oplossing van het vraagstuk der approviandeering verbonden, zijn vertrouwen uitgesproken, dat dit vraagstuk ten slotte op bevredigende wijze zal worden opgelost.

Dit vertrouwen vindt zijn grond in de overtuiging welke bij hem bestaat, dat eerstens met de voorlichting van, uit bekwaame